

AMBIJENTI

ae

broj 13 / septembar 2006. / cena 150 din.

kada prostor postaje inspiracija

arhitekti:
Mustafa Musić
Petar Perišić
Jola Gloagen

stanovanje:
Art Deco
Radost dekoracije

scena:
ICFF 2006
Tendence Lifestyle
BELEF 2006.

konverzacija:
Žana Poliakov

ISSN 1452-0486

2 EUR / 4 KM / 150 DEN

Atelje Mustafe Mušića

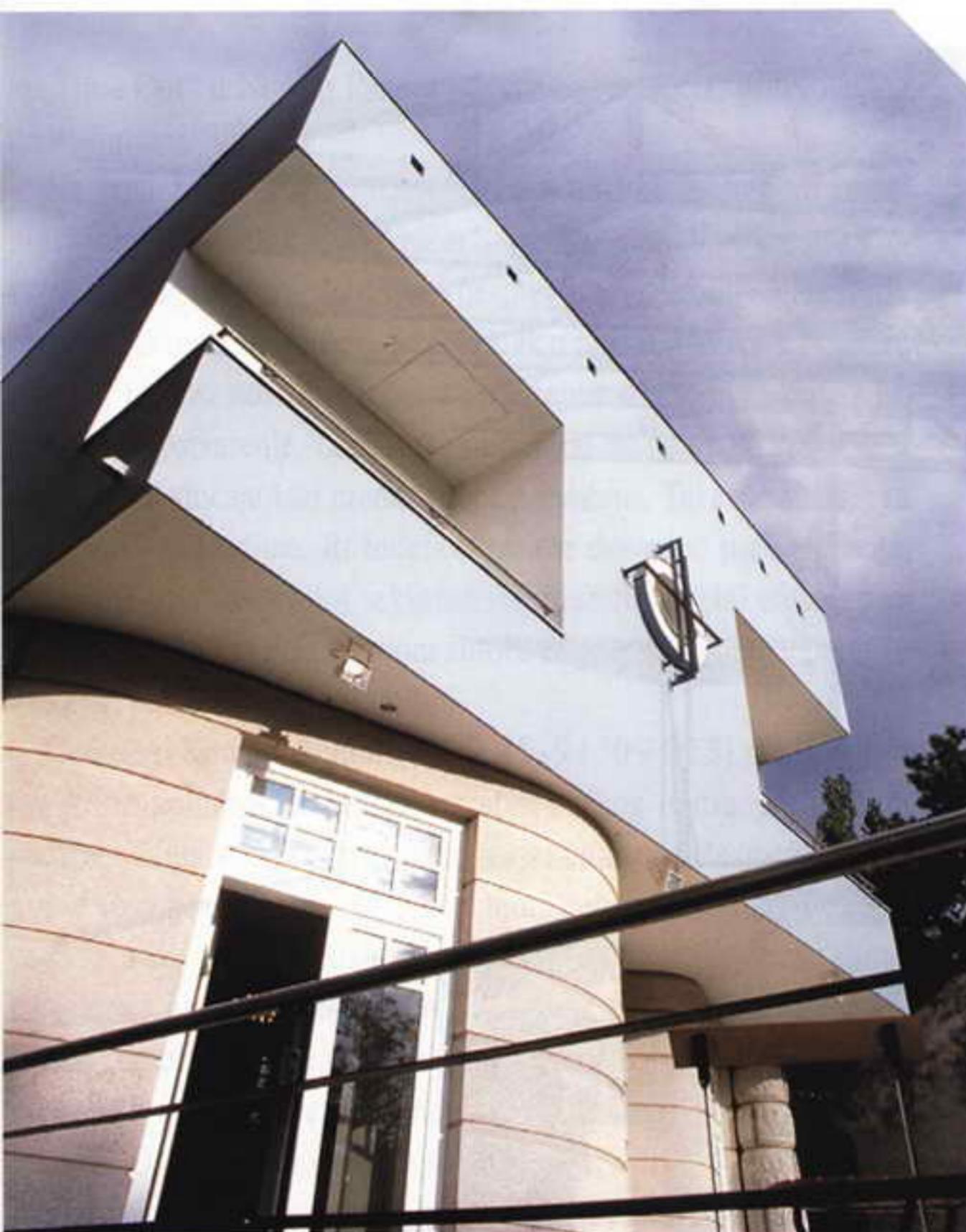
MUSTAFA MUŠIĆ

Arhitektura – vera u umetnost

Pripremila Mare Janakova, ist. umet.

Mustafa Mušić (1949, Beograd) se pojavio kao uzoran, ali posve neobičan student. Zabeležen još tada kao poletni talenat, jedva je dočekao diplomiranje (1975, Arhitektonski fakultet Beograd) da bi preuzeo inicijative koje su se radikalno razlikovale od prakse njegovih starijih kolega. Njegova arhitektura se najpre javila kao „alternativna“, potom kao niz potpuno nesvakidašnjih konkursnih rešenja koja su uzbudila jugoslovensku javnost, i, na kraju, kao otvoreni bunt i poziv na meč. Sa stvaralaštvo M.E.Č.-a, zapažene grupe koju je Mušić osnovao 1980. godine, srpska post-moderna doživljava jednu od svojih najlepših epizoda. Danas ovaj beogradski autor radi kao priznati arhitekta, okružen u svom ateljeu mladim i kreativnim ličnostima. Ono što mu je u mladosti, kao svakoj avangardnoj pojavi i vizionaru, bilo mahom nedostupno, danas je smenjeno impresivnom skupinom realizovanih objekata, najprestižnijim nagradama i strukovnim funkcijama. Mušićev opus u celini predstavlja uzdizanje karakterne, autorske arhitekture, arhitekture sa potpisom, na račun anonimnih i sterilnih spekulacija 20. veka.

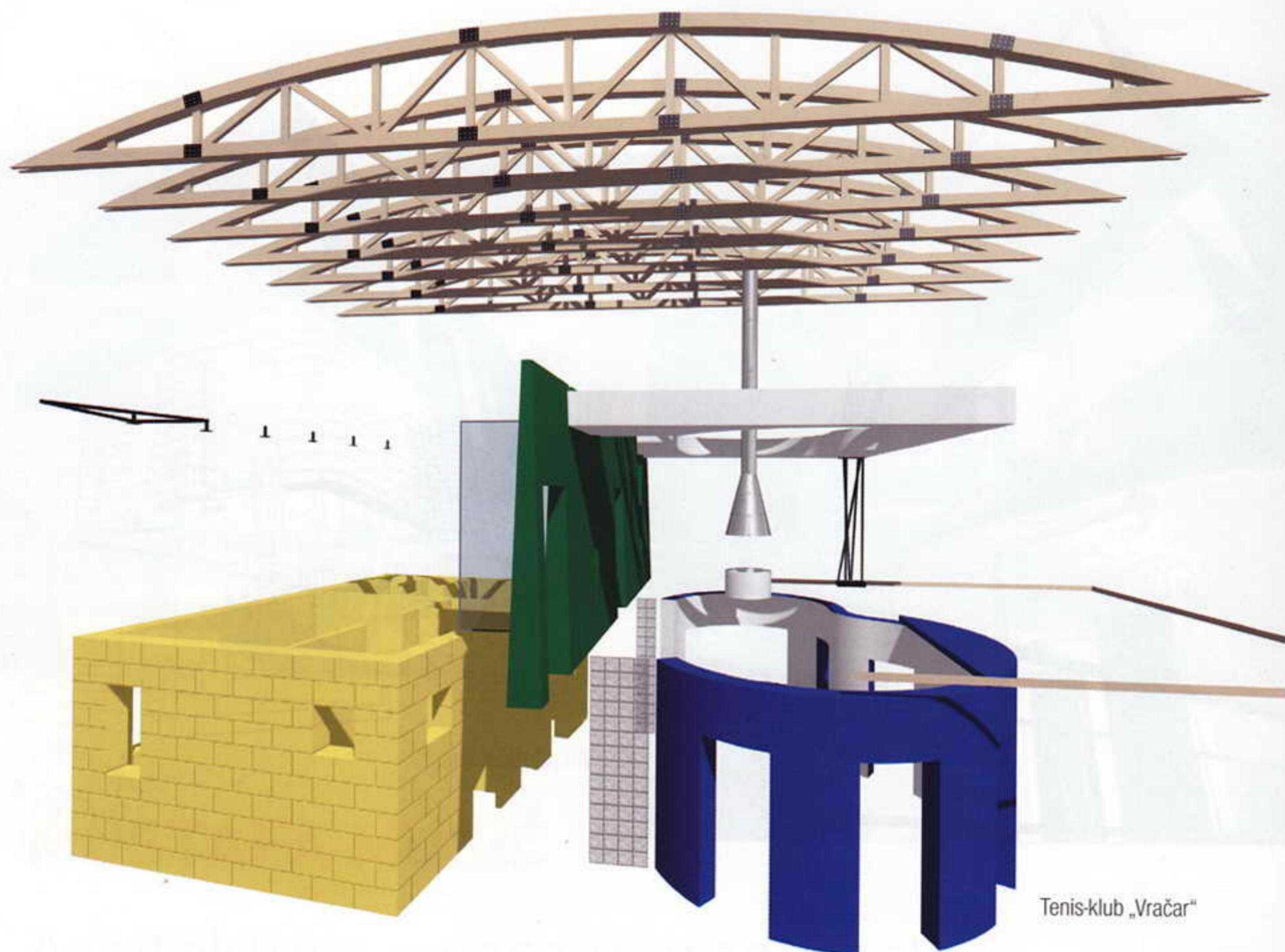
U najranijim Mušićevim radovima preovladava ekspresionistička tendencija i organska nadogradnja ambijenta („Kuća u kući“, Kuća „Z“ na Zlataru), modularna koncepcija prostora („Art centar“, „Kuća arhitekte“) ili pak simbolički minimalizam (Spomen park „Jajinci“, art - objekti). Zanimljivo je zadržati se na „Kući arhitekte“, koja jasno sublimira Mušićovo poimanje pojma arhitekte - kao kompleksnog umetnika, svestranu i elitno obrazovanu ličnost. Rekviziti: klavir, mrtva priroda, skulptura, alegorije su tri najcenjenije umetnosti, zastor, mobilijar i popločavanje aludiraju na dekor, a sve je dato kroz crtež, u izrazitoj perspektivi. Setimo se Vitruvija koji se pre skoro dva milenijuma založio da arhitekta osim talenta mora posedovati znanja iz crteža, geometrije, muzike, istorije, filozofije, pa čak i iz medicine i astronomije. Znanje o svetu oko i unutar arhitekte pretače se, po Mušiću, u objekat, ali je ta transformacija isključivo umetničkog karaktera. Upravo zbog ovakvog osobenog stava, Mušićevi rani radovi ne teže nužno realizaciji, i na nivou projekta ili skice oni su potpuno dorečeni, završeni artefakti.

Kada je 1980. godine Mustafa Musić osnovao u Beogradu grupu M.E.Č. (sa arhitektima Dejanom Ećimovićem i Marjanom Čehovinom, kasnije su se grupi pridružili Slobodan Maldini i Stevan Žutić), glavni moto je bio da se uđe u obračun sa sve prisutnjim esnafskim odredenjem arhitekture ove sredine. Mladi graditelji istupaju javno i revoltirano, pokreću svojevrsne izložbe, promovišu nove principe kroz nadahnute tekstove i specifične projekte. Njihovo uverenje je da je umetnosti, a naročito arhitekturi, neophodan detaljan pretres i zaokret sa utabane putanje kasne Moderne. Izlaz iz aktuelne situacije oni vide u izvesnom novom početku i potpunom zaobilazeњu posleratnih rezultata arhitektonske civilizacije. Manifest grupe, objavljen ubrzo po njenom osnivanju, proklamovao je „pravila ponašanja“ i definisao kredo arhitekture M.E.Č.-a. Umesto prekida koji je surovo donela Moderna, došlo je uvažavanje istorijskog kontinuiteta i poštovanje graditeljske tradicije, umesto funkcionalnosti kao gotovo isključivog imperativa oblikovanja prostora, došlo je insistiranje na njegovoj kompleksnosti, slojevitosti i punoći. U izvesnom aspektu

bilo je ovo i jedno od najranijih svedočanstva svesti o ekološkoj arhitekturi. U tadašnjem ambijentu, M.E.Č. je značio dokrajčavanje izživelog socijalizma i internacionalizma u arhitekturi, solitera i graditeljstva bez humanosti i estetike. Tako na Musićevim perspektivama ne možemo videti automobil ili užurbane prolaznike, decu koja puštaju zmaja, ptice, zastave koje se viore.

Osamdesete godine su, dakle, u Musićevu stvaralaštvu donele izrazit, čvrsto oformljen post-modernizam. Autorova vizija grada je romantična i temelji se na obnavljanju urbanog identiteta. Nova prostorna sinteza i težnja ka kontekstualnosti karakteristični su za inspirativne studije: „Ulica sećanja“, „Slavija kroz moj prozor“, „Iskustvo sa gradom“, „Modernizacija Novog Beograda“ u kojima trijumfuje sloboda kretanja kroz istorijske vokabulare. Istovremeno, radovi kao što je „Modernizacija Novog Beograda“ a naročito Musićev pisano delo „Pariz se (ne) ogleda u vodi Venecije“ nagoveštavaju rani otpon od postmoderne (koja u to vreme još nije imala pravu recepciju na ovim prostorima), i smer ka neomodernom idiomu. Pred nama

Tenis-klub „Vračar“

se ukazuju grčki amfiteatri, egipatske piramide, obelisci, kolonade, zigurati, ili pak elementi secesije i ruskog konstruktivizma. Geometrijski oblici egzistiraju u svom punom bogatstvu - od kupe i cilindra do hiperbolida i rascvetanih, organskih formi.

Interesovanje sredine za Musićev stvaralački izraz konstantno beleži uzlaz. Godine 1990., Musić je u Beogradu osnovao sopstveni arhitektonski biro „ZENIT - inženjering“, u čijem okrilju on stvara punom snagom do danas.

Važan element Musićeve arhitekture je boja. Post-modernisti uopšte poimaju arhitekturu kao „svet u boji“, i gotovo da su im strana monohromatska izražavanja. „Kuću na uglu“, krajnje interesantnu poslovnu zgradu „Vetprom“, brojne enterijere kafea i restorana, Galeriju ideja - New Moment, pa sve do najnovijeg dela - Hotela „Pošta“, Musić zasniva na efektnoj polihromiji koja svoj puni izraz dobija uz prirodno ili naročito osmišljeno veštačko osvetljenje. On se igra, eksperimentiše sa materijalima, meša one naizgled nespojive, dorađuje ih, boji. Njegova preokupacija su plemeniti materijali: staklo, kamen, štuko, keramika, drvo, po svemu različiti od nekada arhitektima omiljenog natur-betona ili teranove.

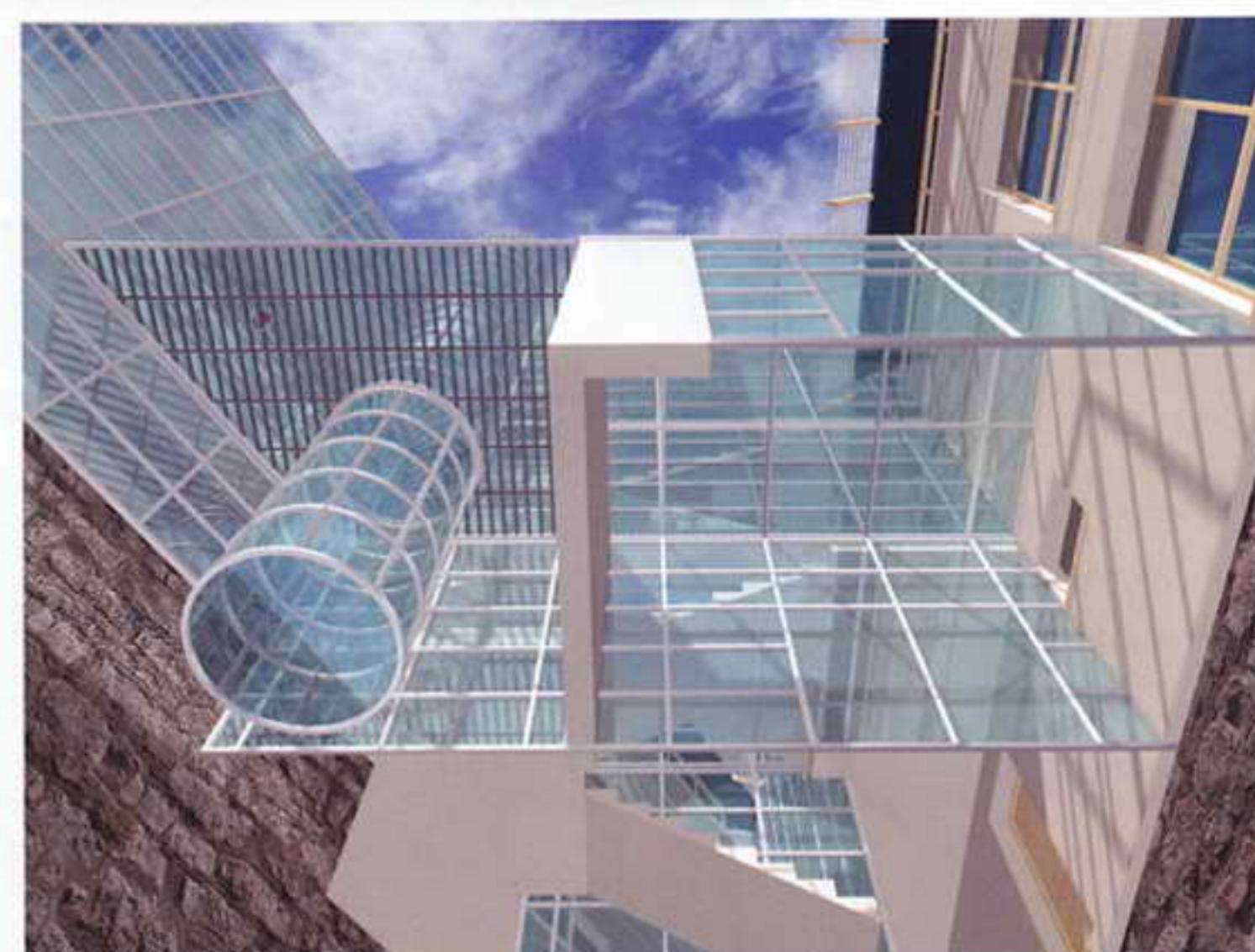
Ovom autoru su bili povereni i brojni poduhvati rekonstruktivne arhitekture, počev od nacionalno vrednih objekata - Oficirskog doma (Studentskog kulturnog centra) i Kapetan-Mišinog zdanja u Beogradu, do istorijskih zgrada Kazina i Sedišta kompanije „SNG“ u Moskvi, a on sam, u obliku konkursnih rešenja, interesuje se za Kompleks hotela Jugoslavija i Jugoslovenskog dramskog pozorišta u Beogradu. Musićev uspeh leži upravo u dobroj teorijskoj potkovnosti i suverenom vladanju graditeljskim jezicima prošlosti. Zatečeni život prostora se obnavlja u smislu doslovne autentičnosti, katkada se koriste „autentična pojačanja“, ili pak prostor dobija nove, savremene impulse i nadgradnje.

Najzastupljenija arhitektonska tema u novijem Musićevom stvaralaštvu je enterijer, a svoj najpotpuniji izraz on dobija u Noćnom klubu „XL“ u Sarajevskoj ulici u Beogradu. Izvestan teatrološki efekat i senzualan karakter prostora primereni su monumentalnom noćnom užitku. Estetska dominanta je smeštena neposredno pored bara i centralne „lože“ - u obliku stilizovane skulpture Atlanta - Modulora. Dizajn gelendera, stepeništa i mobilijara privlači i zavređuje pažnju. Za razliku od treperavog, glamuroznog obličja „XL“-a, kafe-piceri-

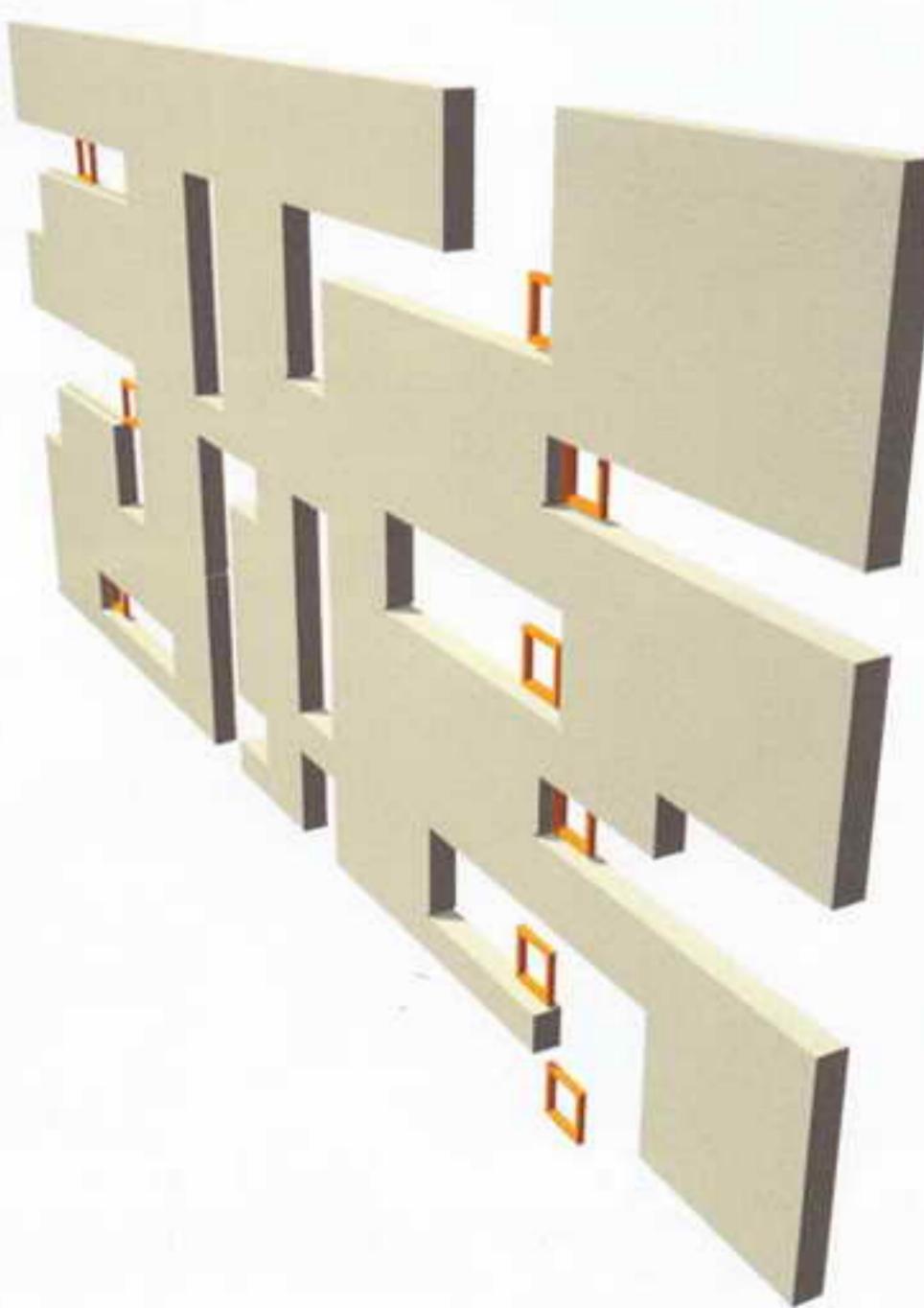
ja „Time Out“ u Novom Pazaru je mirnijeg sazvučja, prilagođenog dnevnom doživljaju.

Na vrhu Mušićevog stvaralačkog razvoja stoji maleni ali izvanredan objekat Tenis-kluba „Vračar“. Tretiran i spolja i iznutra kao kompleksna skulptura, delo krase besprekornost detalja i markantno sprovedena umetnička ideja. Svaki kutak u njemu predstavlja osoben dogadjaj i unosi novi momenat u tumačenju prostora. Ovo gesamtkunstwerk ostvarenje, odnosno rad u total-dizajnu, pokazalo se u Mušićevom slučaju kao prednost bez presedana. Takav je slučaj i sa Vilom „S“ na Dedinju. Razudenost osnove dosledno prati elevacija, stvarajući u svakoj svojoj sekvenci više značan vizuelni efekat, prostorni simbol. Oba dela su ovom autoru sa potpunim pravom donela izuzetan publicitet u našoj sredini.

Dedinjski Kondominijumi (41 - 7, 45 - 9 i 50 - 2 i 3) predstavljaju još jednu kulminaciju Mušićevog stvaralačkog opusa. Duhovitom upotrebom materijala i varijacijom teme, autor postiže upečatljive likovne kreacije u elitnom rezidencijalnom delu grada. U ovim delima se sustiču sve glavne preokupacije Mušićevog stila: alternacija kamena i drveta na fasadi, segmentirane staklene partije (ponekada date u formi naročitih „vitraža“), prozorski otvorovi tretirani kao skulpture, valjkasti krovni prekrivač, po neki odmeren, vešto uklopljen crveni akcenat. Ovi elementi se zatim na svakom pojedinačnom zdanju dalje razvijaju, rezultirajući uvek novim značenjima i čineći svojevrsni „živi jezik“. Na taj način, kroz njih je (poput filma ili stripa) ovapločena evolucija jedne snažne umetničke ideje, slično kao i u osamdesetih godina predloženom rešenju za novobeogradski blok 24. ▶

Dedinjski Kondominijum

Musićeva arhitektura je krcata simbolikom i direktni je plod stvaralačke erudicije, talenta i imaginacije. Bilo da ona nosi jake aluzije na koptsku umetnost („Kuća od zemlje“), daleki Rim (Hipostilna sala, slobodne skulpture kao žiže u Musićevim enterijerima), ampir ili renesansu (Trg u zaledu Venecije), tako dobijene asocijacije su univerzalnog a ne subjektivnog tipa. Prizivanje kolektivne memorije je u direktnoj suprotnosti sa jednoznačnim, purističkim, funkcionalno opredeljenim graditeljstvom. Musićeva arhitektura nema zapreka, i sve je moguće - akademistički lavlji medaljoni ili Ar Deko reljef samouvereno stoje u enterijeru, i ovaj drugi ima nikakav drugi no etrurski prizvuk, vešto osvetljene palmine grančice u jednom kafeu uveruju da smo u rajsкоj zemlji, ali, zar i nije logično da „Riblji restoran“ ima eksterijer u formi stilizovanog ribljeg jata, ili da stubovi, kao fundamenti svake konstrukcije, budu alarmantno crveni.

Na prekretnici 20. i 21. veka sa Mustafom Musićem se vraća vera u arhitekturu kao lepu umetnost (beaux arts). Graditeljstvo jeste umetnost, i to možda najvišeg reda - u to nas bez sumnje uverava čitav opus ovog autora. Ali, Musić se pre svega oseća umetnikom, on je svestan svoje misije, on tako razmišlja, takva je njegova pojava. Ovaj arhitekta, impozantne bibliografije i izlagačko-izložbene aktivnosti (u poslednjem se ponovo srećemo sa njegovom umetničkom svešću), stvara isključivo u domenu sopstvenih, lično nadahnutih istraživanja, nezavisno od vladajućeg ukusa i trenda, i bilo čega već videnog u aktuelnom arhitektonskom razvitu. ■

